

VILNIAUS UNIVERSITETAS
LIETUVIŲ LITERATŪROS IR TAUTOSAKOS INSTITUTAS

Jurgita
ASTRAUSKIENĖ

Literatūrinio sąmojo raiška XVII a. anglų dramoje, poezijoje ir prozoje

DAKTARO DISERTACIJOS SANTRAUKA

Humanitariniai mokslai,
filologija H 004

VILNIUS 2019

Disertacija rengta 2013–2019 metais Vilniaus universitete.

Mokslinė vadovė – prof. dr. Jadvyga Krūminienė (Vilniaus universitetas, humanitariniai mokslai, filologija – H 004).

Mokslinė konsultantė – prof. dr. Regina Rudaitytė (Vilniaus universitetas, humanitariniai mokslai, filologija – H 004).

Gynimo taryba:

Pirmininkas – **prof. dr. Yuri Stulov** (Minsko valstybinis lingvistikos universitetas, humanitariniai mokslai, filologija – H 004).

Nariai:

doc. dr. Dalia Čiočytė (Vilniaus universitetas, humanitariniai mokslai, filologija – H 004);

prof. dr. Saulius Keturakis (Kauno technologijos universitetas, humanitariniai mokslai, filologija – H 004);

prof. dr. Loreta Ulvydienė (Vilniaus universitetas, humanitariniai mokslai, filologija – H 004);

prof. dr. Ingrida Eglė Žindžiuvienė (Vytauto Didžiojo universitetas, humanitariniai mokslai, filologija – H 004).

Disertacija ginama viešame Gynimo tarybos posėdyje 2019 m. lapkričio 22 d. 12 val. Vilniaus universiteto Kauno fakulteto 10 auditorijoje. Adresas: Muitinės g. 8, LT-44280 Kaunas, Lietuva, tel. +370 (37) 422 523; el. paštas info@knf.vu.lt.

Disertaciją galima peržiūrėti Vilniaus universiteto bibliotekose ir Vilniaus universiteto interneto svetainėje adresu <https://www.vu.lt/naujienos/ivykiu-kalendorius>.

VILNIUS UNIVERSITY
INSTITUTE OF LITHUANIAN LITERATURE AND FOLKLORE

Jurgita
ASTRAUSKIENĖ

Expression of Literary Wit in the 17th Century English Drama, Poetry and Prose

SUMMARY OF DOCTORAL DISSERTATION

Humanities,
Philology H 004

VILNIUS 2019

This dissertation was written between 2013 and 2019 at Vilnius University.

Academic supervisor – Prof. Dr. Jadvyga Krūminienė (Vilnius University, Humanities, Philology H 004).

Academic consultant – Prof. Habil. Dr. Regina Rudaitytė (Vilnius University, Humanities, Philology H 004).

This doctoral dissertation will be defended in a public meeting of the Dissertation Defence Panel:

Chairman – Prof. Dr Yuri Stulov (Minsk State Linguistic University, Humanities, Philology – H 004).

Members:

Assoc. Prof. Dalia Čiočytė (Vilnius University, Humanities, Philology – H 004);

prof. dr. Saulius Keturakis (Kaunas University of Technology, Humanities, Philology – H 004);

prof. dr. Loreta Ulvydienė (Vilnius University, Humanities, Philology – H 004);

prof. dr. Ingrida Eglė Žindžiuvienė (Vytautas Magnus university, Humanities, Philology – H 004).

The dissertation shall be defended at a public meeting of the Dissertation Defence Panel at 12 o'clock on 22 November 2019 in the 10 auditorium of the Kaunas Faculty Institute of languages, literature and translation studies.

Address: Muitinės St. 8, LT-44280 Kaunas, Lithuania

Tel. +370 (8 37) 422 523; e-mail: info@knf.vu.lt

The text of this dissertation can be accessed at the libraries of Vilnius University, as well as on the website of Vilnius University: www.vu.lt/lt/naujienos/ivykiu-kalendorius.

ĮVADAS

Disertacijos objektas yra literatūrinis sąmojis XVII a. anglų rašytojų dramose, poezijoje ir prozoje. Siekiant atskleisti literatūrinio sąmojo įvairovę analizei pasirinkti iškiliausi šio meto kūriniai, kurie apima penkias skirtingų žanrų dramas, dvidešimt septynis eilėraščius ir du prozos kūrinius. Tekstai yra tiriami kaip užkoduoti meniniai pranešimai, jų kūrėjų idėjų laidininkai, naujų prasmų generatoriai ir kultūros atminties kondensatai.

Šio darbo **tikslas** – atskleisti literatūrinį sąmoją kaip meninės komunikacijos priemonę pasirinktose XVII a. anglų dramose, poezijoje ir prozoje.

Šiam tikslui pasiekti keliami tokie tyrimo **uždaviniai**:

- apžvelgti ankstesnius literatūrinio sąmojo tyrimus ir išskirti literatūriniam sąmoju būdingus bruožus;
- įvertinti literatūrinio sąmojo koncepto raidą iš istorinės perspektyvos ir nustatyti jo vietą tarp kitų jam giminingų apibrėžčių;
- pristatyti literatūrinio sąmojo taksonomiją, jo raiškos būdus, priemones ir funkcijas;
- aptarti esmines Jurijaus Lotmano kultūros semiotikos teorines prielaidas, kurios yra empirinio tyrimo teorinis pamatas;
- ištirti literatūrinio sąmojo atvejus pasirinktose XVII a. anglų dramos, poezijos ir prozos kūriniuose taikant kultūros semiotikos teorines nuostatas bei sąmojo raiškos būdų, priemonių ir funkcijų kategorijas.

Darbo naujumas ir aktualumas. Literatūrinis sąmojis pasirinktas kaip naujoviškas ir aktualus tyrimo objektas, kuris yra gana retai minimas literatūros kritikos darbuose. Sąmojis dažniausiai laikomas humoro dalimi, todėl yra itin mažai išsamiai tyrimų, kuriuose būtų imamasi analizuoti literatūrinį sąmoją kaip atskirą mokslinių tyrimų objektą. Sąmojo koncepcija gerokai pakito nuo jos ištakų iki šių dienų. Todėl šiuolaikinis sąmojo suvokimas ženkliai

skiriasi nuo to, kuris vyravo XVII amžiuje. Savo šlovės viršūnėje literatūrinis sąmojis buvo suvokiamas kaip aštraus proto požymis. Tai įkvėpė ir skatino išmaniai vartoti kalbą, nes buvo tikima, jog sąmojinga kalba žymi išskirtinius intelektualinius rašytojo gebėjimus. Tačiau vėliau sąmojo reikšmė gerokai sumenko ir šiuo metu jis yra tapatinamas su juokingomis remarkomis arba intriguojančiais trumpais posakiais, kurie dažnai yra pajuokiamojo pobūdžio. Tačiau derėtų pabrėžti, kad traktuoti ir analizuoti XVII a. literatūrinį sąmojų iš nūdienos perspektyvos būtų klaidinga, nes tai gali nuvesti prie klaidingos interpretacijos. Be to, gajus požiūris į literatūrinį sąmojų kaip humoro rūšį suvaržo bendrą literatūrinio kūrinio suvokimą ir apriboja jį iki paviršutiniško lygmens. Galima teigti, kad sąmojingi meniniai tekstai skirtingiems skaitytojams atveria skirtingą informaciją ir pagal skaitytojų suvokimą pasiūlo skirtingą komunikavimo kalbą. Tačiau svarbu pažymėti, kad literatūrinio sąmojo reikšmė gimsta tik komunikacijos procese, todėl sąmojingsus tekstus gali skaityti tik intelektualus skaitytojas – pašnekovas, kuris gebėtų optimaliai realizuoti sąmojo potencialą. Nežinodamas, kad XVII a. sąmojis nepasiduoda lengvam skaitymui, o, atvirkščiai, reikalauja išsamaus ir gilaus įsiskaitymo, skaitytojas gali net nepastebėti sąmojingo posakio, jei šis jam pasirodys nejuokingas, arba nesigilinti į jį, jei jis atrodys itin sudėtingas, ir taip neišnaudoti literatūrinio sąmojo prasmės pagavos galimybes. Taigi, ši disertacija yra pirmasis išsamus darbas, atskleidžiantis dar gana menkai ištirto literatūrinio sąmojo kaip racionalaus komunikacinio konstrukto raišką ir pagrindžiantis, kad XVII a. kontekste sąmojis nebuvo atsitiktinis literatūros reiškiny, bet gerai apgalvotas, svarbus ir sudėtingas autoriaus meninės raiškos būdas.

Būdamas kolektyvinės atminties saugykla, literatūrinis sąmojis yra atsparus laiko tėkmei ir gali paveikti žmogaus suvokimą, nes sąmojingo teksto ir jo skaitytojo sąveika suteikia komunikuojantiems partneriams naujos informacijos. Sąmojingų literatūrinių tekstų interpretavimas yra intelektualinė patirtis, kuri gali atskleisti

skaitytojams literatūros ir kultūros paveldą kaip svarbų informacijos apie tam tikrą laikotarpį šaltinį. Todėl šis darbas yra aktualus ir tuo, kad padeda skaitytojui atverti gilesnius literatūros pasaulio sluoksnius.

Sudėtingoms idėjoms perteikti reikalinga atitinkama verbalinė tekstūra, todėl natūraliojo pasaulio kalbą rašytojai verčia į užkoduotą, antrinę literatūrinio sąmojo kalbą, nes ši, atsisakiusi automatinio informacijos perdavimo funkcijos, gali sutelkti viename pranešime daugybę žiūros taškų ir pagal juos transformuoti pranešimus taip padėdama suvokti opias moralines, socialines ir religines problemas per vaizdingą, meninę kalbą.

Ginamieji teiginiai:

1. Šiuolaikinė sąmojo apibrėžtis neatskleidžia viso jo potencialo. Nors sąmojis dažnai traktuojamas kaip humoro rūšis, jis gali būti efektyviai naudojamas kaip racionalus, tačiau labirintiškai sudėtingas konstruktas, kuris nėra juokingas ir gali perteikti intelektualius pranešimus literatūros kūrinuose.
2. XVII a. sąmojingi literatūriniai tekstai funkcionuoja kaip kultūrinių tekstų suma su neatsiejamu specifiniu meniniu realybės modeliu, kurio interpretacija (per komunikacinį aktą, kuris jungia skaitytoją, autorių, literatūrinį kūrinį ir jo kontekstus) suteikia galimybę rekonstruoti sudėtingą kultūrinį, filosofinį, religinį ir socialinį XVII a. Anglijos pasaulėvaizdį.
3. XVII a. Anglijos sąmojingo literatūrinio diskurso sudėtingumas tiesiogiai koreliuoja su juo perteikiamos informacijos sudėtingumu. Todėl tikėtina, kad analizei pasirinkti kūriniai atskleis daugiau sąmojo raiškos būdų, priemonių ir funkcijų negu yra išskirta šiuolaikinėje sąmojo taksonomijoje (pgl. Donald D. Manson 1966, Debra L. Long ir Arthur C. Graesser 2009). Be to, norėdami sukurti intelektualinį meninės minties tankį, literatūrinio sąmojo

kūrėjai vienu metu galėjo taikyti keletą jo raiškos būdų, priemonių bei funkcijų ir taikyti juos kartu su kitais neverbaliniais išraiškos būdais.

Tyrimo metodas ir teoriniai tyrimo principai. Tyrimas atliktas remiantis Jurijaus M. Lotmano (1922–1993) kultūros semiotikos metodologinėmis nuostatomis. Šio mokslininko įžvalgomis apie kultūros semiotiką ir meninio teksto socialines bei komunikacines funkcijas remiamasi kaip konceptualių teorinių pagrindų, suteikiančių įrankius analizuoti literatūrinį sąmojų.

Analizėje taip pat taikoma Debros L. Long ir Arthuro C. Graesserio 2009 m. išplėtotą sąmojo taksonomija, kuri yra bene išsamiausia šių dienų mokslinėje literatūroje egzistuojanti sąmojo kategorizacija. Ši taksonomija, sujungta su dar trimis kartinėmis sąmojo kategorijomis, t. y. sąmojo raiškos būdais, priemonėmis ir funkcijomis, kurias 1776 m. aprašė George'as Campbellas, o 1966 m. išvystė Donaldas D. Mansonas, padėjo efektyviai struktūrizuoti tyrimą.

Teorinė ir praktinė darbo vertė. Disertacijoje pristatomas tyrimas ir jo rezultatai yra svarbūs tiek teoriniu, tiek praktiniu aspektu. Kadangi tyrime išsamiai nagrinėjama literatūrinio sąmojo apibrėžtis ir taikomas metodų derinys XVII a. anglų literatūrinio sąmojo diskurso analizei, jis gali būti laikomas rimtu bandymu išplėsti mokslinių tyrimų sritis, susijusias su menkai išanalizuotu literatūrinio sąmojo fenomenu, ribas ir nubrėžti galimas metodines gaires, naudingas būsiamiems tiriamiesiems darbams, analizuojantiems literatūrinio sąmojo raišką.

DARBO STRUKTŪRA IR TURINYS

Disertaciją sudaro įvadas, teorinė ir analitinė dalys bei tyrimo rezultatus apibendrinančios išvados. Darbe pateikiami išsamūs naudotos literatūros ir šaltinių sąrašai. Disertacijos apimtis – 256 puslapiai.

Pirmajame skyriuje „Literatūrinis sąmojis kaip grožinio diskurso meninis įrankis“ siekiama apžvelgti ankstesnius literatūrinio sąmojo tyrimus, pažymima, kad literatūrinis sąmojis sulaukia labai mažai literatūrologų ir literatūros kritikų dėmesio, nepaisant dažnos jo raiškos grožinėje literatūroje. Pastebėta bendra tendencija laikyti sąmojų humoro porūšiu. Netgi tie tyrėjai, kurie įtraukia sąmojų į bendrąsias humoro teorijas, retai jį nagrinėja išsamiau ir yra linkę vartoti sąmojo ir humoro apibrėžtis sinonimiškai (Attardo 1994; Critchley 2002; Ross 2005; Chiaro 2010; Dynel 2011). Tik keli mokslininkai pripažįsta, kad tarp sąmojo ir humoro egzistuoja skirtumų (Morreall 1987, 2009; Alexander 1997; Gruner 1997; Martin 2007; Carroll 2014; Errett 2014). Deja, jie neaptaria šių skirtumų išsamiau. Taip pat yra mokslinių darbų, kurių pavadinimuose minimas sąmojo terminas leistų tikėtis gilesnės šio reiškinių analizės, tačiau juos skaitant paaiškėja, kad pačiuose darbuose autoriai literatūrinio sąmojo net neanalizuoja (Bain 2007; Cooper 2009). Iš to išplaukia išvada, kad tyrimuose, kuriuose sąmojis laikomas humoro porūšiu ir analizuojamas iš tokios perspektyvos, nesiekama atskleisti būtent literatūrinio sąmojo originalumo, sudėtingumo ir specifinių jo savybių ar išsamiau aprašyti jo poveikį skaitytojui.

Nors išskirtinai į literatūrinį sąmojų orientuotų tyrimų yra mažai, esančius galima suskirstyti į keturias grupes. Pirmoji grupė daugiausia dėmesio skiria sąmojo apibrėžčiai ir jos aiškinimui (Klaver 1965; Milburn 1966), tačiau nesigilina į pačią sąmojo raišką literatūroje. Antrosios grupės atstovai tyrinėja sąmojų pavienių rašytojų darbuose (Hill 1993; Martz 1954; Michelson 2000;

Reid 2013; Smith 2006; Williamson 1961; Woods 1995), tačiau nė vienas iš tyrėjų nenagrinėja sąmojo skirtinguose literatūrinuose žanruose. Siekiant užpildyti šią spragą, ši disertacija yra vienas pirmųjų bandymų tirti literatūrinio sąmojo raišką dramoje, poezijoje ir prozoje. Trečioji literatūros sąmojo tyrinėtojų grupė nagrinėja konkrečius istorinius laikotarpius ir kultūrinės tendencijas, nulėmusias sąmojo raišką (Hill 1993; Summers, Pebworth (red.) 1995; Williamson 1961), o ketvirtoji grupė nagrinėja literatūrinio sąmojo mechanizmus ir sąmojo vertinimą (Freeman 2009; Furlong 2011), tačiau nė viename iš minėtų tyrimų sąmojo analizė nėra grindžiama kultūros semiotikos teorinėmis prielaidomis. Todėl galima teigti, kad šioje disertacijoje pasirinkta naujoviška metodologinė prieiga literatūrinio sąmojo tyrimui atlikti.

Lietuvių literatūros kritikos kontekste išsamių literatūrinio sąmojo tyrimų neaptikta. Nepaisant to, galime didžiulis žymiu XVII a. poetinio sąmojo atstovu Motiejumi Kazimieru Sarbievijumi (1595–1640), kurio pirmieji poetiniai darbai ir kritiniai sąmojo tyrimai siekia Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės (1236–1795) laikus. M. K. Sarbievijaus darbai yra aptarti dviejose disertacijose (Nedzinskaitė 2008; Daukšienė 2014) ir vienoje monografijoje (Daukšienė 2011), taip pat yra analizavusių šio poeto darbų reikšmę lietuvių literatūrai bei kultūrai (Narbutas 1998; Ulčinaitė 1998; Šarkauskienė 2005, 2006; Nedzinskaitė 2007, 2011; Čaplinskas 2011; Daukšienė 2011a, 2011b), mininčių M. K. Sarbievijų aptariant lotyniškos epigraminės poezijos ypatumus (Vaškeliene 2006; Nedzinskaitė 2008, 2012; Daukšienė 2012; Seredžiūtė 2014; Seredžiūtė, Šarkauskienė 2016; Biržietienė 2014, 2016), tačiau nė vienas iš šių mokslinių darbų nesigilina ir netiria būtent literatūrinio sąmojo kaip pagrindinio tyrimo objekto. Vis dėlto derėtų paminėti prof. dr. Jadvygos Krūminienės disertaciją „John'o Donne'o pamokslai kaip teopoetinis konstruktas“ (2001), kurioje autorė analizuoja XVII a. anglų poeto pamokslus ir aptaria metafizinės

metaforos, grotesko bei paradokso naudojimą literatūrinio sąmojo konstravimui anglų homiletinėje prozoje.

Kitose mokslinėse publikacijose daugiausia dėmesio skiriama humorui, sąmojų paliekant nuošalyje ir apsiribojant tik trumpais pavieniais pastebėjimais apie šio reiškinių raišką (Šidiškytė 2017; Vidugirytė 2012). Nemažai mokslininkų savo dėmesį skiria ne sąmojui, o juokui radijo ar televizijos diskursuose (Aleksandravičiūtė, Vaicekauskienė 2012; Vaicekauskienė 2013), vaikų literatūroje ir tautosakoje (Skabeikytė-Kazlauskienė 2009; Urba 2013) bei pamoksluose (Pajėdienė 2014). Kaip ir užsienio mokslininkų darbuose, daugelyje Lietuvos tyrimų literatūrinį sąmojų yra įprasta laikyti humoro dalimi ir vartoti humoro bei sąmojo sąvokas sinonimiškai (Servaitė 2005; Bartkuvienė, Stankevičienė 2006; Balčiūnienė, Anglickienė, Repšienė 2012; Ratnikaitė 2014; Bandoriūtė 2014; Šidiškytė 2017).

Apžvelgus mokslinį indėlį į literatūrinio sąmojo analizę užsienyje ir Lietuvoje paaiškėja, kad literatūrinis sąmojis vis dar išlieka nepakankamai ištirta ir įvertinta sritis. Tokį sąmojo tyrimų trūkumą tiek Lietuvoje, tiek užsienyje būtų galima paaiškinti tuo, kad pati sąmojo apibrėžtis nuolat kito. Sąmojis (angl. *wit*) kildinamas iš senosios anglų kalbos veiksmažodžio *witan*¹, kuris reiškė „žinoti“. Taigi pirminė *sąmojo* termino reikšmė buvo sietina su žmogaus protiniais gebėjimais. XVI ir XVII a. sąmojis buvo laikomas sumanumu, literatūriniu išradingumu, gebėjimu kurti nuostabias, stebinančias ir paradoksalias kalbos figūras (Abrams, Harpham 2012, 420). Renesanso laikotarpiu jis reiškė intelektą arba išmintį, taigi protinius gebėjimus ir netgi genialumą (Cuddon 2012, 985). Romantizmo laikotarpiu vaizduotės kultas paveikė ir sąmojo definiciją. Sąmojis tapo neatsiejama turtingos vaizduotės dalimi. Tačiau verta pažymėti, kad sąmojo terminas ne visada turėjo

¹ *Etimologijos žodynas*. Prieiga internete:
http://www.etymonline.com/index.php?term=wit&allowed_in_frame=0

teigiamą atspalvį. Po Johno Lyly studijos „Sąmojo anatomija“ (1578) sąmoji tapo įprasta laikyti mados reikalu ir manieringumo išraiška. O XIX a. kritikai netgi smerkė sąmoji kaip paviršutiniškos literatūros ženklą skirstydami autorius į rimtojo ir nerimtojo sąmojo atstovus (plg. Cuddon 2012, 985). Šiuolaikiniuose tyrimuose sąmojis yra vis dažniau suvokiamas ir analizuojamas kaip humoro dalis. Štai *Lietuvių kalbos žodynas* apibrėžia sąmoji kaip „sugebėjimą reiškinius, įvykius vaizduoti komiškai, juokingai“ arba tiesiog kaip „komišką pasakymą, juoką“². Tačiau sąmojo tapatinimas su humoru yra kiek paviršutiniškas, nes nors sąmojo ir humoro suvokimas gali turėti panašius etapus, sąmojis ne visada sukelia juoką. Taigi humoras sietinas su bendra emocija būseną ar nuotaiką, o sąmojis reikalauja originalumo, išmonės ir proto aštrumo. Tyrimai, kuriuose sąmojis analizuojamas kaip humoristinis diskursas, neatskleidžia viso literatūrinio sąmojo potencialo, todėl, priešingai minėtiems tyrimams, ši disertacija literatūrinį sąmoji traktuoja ne kaip humoro rūšį, bet kaip reikšmingą intelektualinės minties raiškos priemonę.

Šiame skyriuje taip pat išsamiai pristatomos sąmojo kategorijos, t. y. sąmojo raiškos būdai, priemonės ir funkcijos (Manson 1966), ir sąmojo taksonomija (Long, Graesser 2009). Kadangi minėtų autorių išskirti literatūrinio sąmojo raiškos būdai ir priemonės iš dalies persidengia, nutarta šiame darbe sujungti mokslininkų teorines prielaidas ir suformuoti bendrą literatūrinio sąmojo raiškos būdų bei priemonių sąrašą. Taigi, apžvelgus mokslinę literatūrą, sudarytas sąmojo raiškos būdų sąrašas, apimantis meninį perdėjimą (angl. *overstatement*), meninį sumenkinimą (litotę) (angl. *understatement*), savinieją (angl. *self-deprecation*), erzinimą (angl. *teasing*), atsakymus į retorinius klausimus (angl. *replies to rhetorical questions*), išmanių atsakymus į rimtus teiginius (angl. *clever*

² *Lietuvių kalbos žodynas*. Prieiga internete:
<http://www.lkz.lt/Visas.asp?zodis=sąmojis&lns=-1&les=-1&id=2401106000>

replies to serious statements), daugiaprasmius žodžius (angl. *double entendres*) ir nusistovėjusių posakių transformacijas (angl. *transformations of frozen expressions*). Prie šio sąrašo taip pat prijungti disertantės išskirti literatūrinio sąmojo raiškos būdai: sąmojingas atsakymas (angl. *repartee*) ir sąmojinga pastaba (angl. *quip*). Literatūrinio sąmojo raiškos priemonių sąrašą sudaro metafora, palyginimas, hiperbolė, žodžių žaismas, apostrofa, antitezė, ironija, parodija, aliuzija, satyra, sarkazmas ir priešiškusas. Apžvelgus mokslinę literatūrą išskirtos ir šios literatūrinio sąmojo funkcijos: 1) sąmojis yra pasitelkiamas draugiškiems ryšiams užmegzti, t. y. sudaryti ir palaikyti geros valios, supratimo ir bendro požiūrio atmosferą; 2) sąmojis naudojamas pulti arba gintis, išjuokti ir paneigti priešininko tiesą; 3) sąmojis naudojamas atkreipti dėmesį į svarbią pašnekovo mintį (Manson 1966, 15). Aptartos ir išskirtos sąmojo kategorijos (raiškos būdai, priemonės ir funkcijos) padėjo kryptingai organizuoti literatūrinio sąmojo tyrimą XVII a. anglų autorių grožiniuose kūrinuose.

Antrasis skyrius „Kultūros semiotika: tekstas kaip prasnę generuojantis mechanizmas“ skiriamas metodologiniam pagrindui, kuriuo grindžiama literatūrinio sąmojo analizė, pristatyti. Kaip jau minėta, empirinė analizė, kuria siekiama atskleisti literatūrinio sąmojo potencialą XVII a. anglų dramose, poezijoje ir prozoje, pagrįsta kultūros semiotikos teorinėmis nuostatomis, išplėtotomis semiotiko J. M. Lotmano (1922–1993), atstovaujančio Tartu ir Maskvos semiotikos mokyklai. Ši semiotikos šaka tiria kultūrinį kontekstą kaip daugialypių semiotinių sistemų sąveiką ir realaus teksto funkcionavimą tam tikroje kultūroje.

J. M. Lotmano conceptualiojoje sistemoje kultūra traktuojama kaip sudėtinga metasistema, kuri gali funkcionuoti tik panirusi į tam tikrą semiotinį kontinuumą (Lotman 2005, 206). Kitaip tariant, kultūrai reikalinga speciali semiotinė erdvė arba semiosfera, kurioje jos subjektai galėtų įgyti reikšmę. Kartu kultūra yra suvokiama kaip „tekstų ir su jais susijusių funkcijų visuma arba kaip tam tikras

mechanizmas, generuojantis šiuos tekstus“ (Lotman et al. 1975, 73). Taigi meno kūrinys pats savaime yra ženklas, veikiantis kultūros ženklų sistemoje. Tokiu būdu ir literatūrinio teksto sąvoka yra išplečiama ir įtraukia kultūros sąvoką. Kultūra yra vertinama kaip unikalus tekstas, apimantis neverbalines sistemas, o atskiras tekstas suvokiamas kaip kultūrinio teksto dalis. Kultūrinis tekstas pasirodo esąs „pats abstrakčiausias tikrovės modelis konkrečios kultūros požiūriu“, todėl jį galima apibūdinti kaip tos kultūros „pasaulėvaizdį“ (Lotman 2004, 81).

Kultūrinis tekstas yra suvokiamas kaip komunikacijos priemonė. J. M. Lotmanas teigia, kad meninės komunikacijos aktas įtraukia informacijos siuntėją (adresantą) ir gavėją (adresatą). Jei meno kūrinys man ką nors komunikuoja, teigia J. M. Lotmanas, jei jis padeda siuntėjui ir gavėjui bendrauti, tuomet kūrinyje galima išskirti: 1) pranešimą – tą, kuris man perduodamas; 2) kalbą – abstrakčią sistemą, bendrą siuntėjui ir gavėjui, kuri leidžia jiems komunikuoti (Lotman 1977, 15). Tam, kad bet koks pranešimas būtų laikomas tekstu, jis turi būti bent du kartus užkoduotas, t. y. pasakymas natūraliąja kalba yra užkoduojamas kokia nors antrine kalba. Mokslininkas taip pat perspėja, kad, „norėdamas gauti meno perduodamą informaciją, turi mokėti jos kalbą“ (Lotman 1977, 14). Svarbu ir tai, kad teksto socialinė-komunikacinė funkcija taip pat tampa sudėtingesnė ir gali būti apibūdinama šiais penkiais procesais:

- 1) *Adresanto ir adresato bendravimas*. Pagrindinė teksto funkcija yra perteikti pranešimą, nukreiptą nuo informacijos siuntėjo į informacijos gavėją (Lotman 2004, 138). Šiuo atveju tekstas tampa autoriaus minties laidininku potencialiam skaitytojui.
- 2) *Auditorijos ir kultūrinės tradicijos bendravimas*. Tekstas atlieka kolektyvinės kultūrinės atminties funkciją (ibid.).
- 3) *Skaitytojo bendravimas su pačiu savimi*. Šiame bendravimo su savimi komunikaciniame akte tekstas veikia kaip tarpininkas, transformuojantis skaitytojo tapatybę, galintis pakeisti jos

„struktūrinės orientacijos ir jos ryšio su metakultūrinėmis konstrukcijomis laipsnį“ (ibid.).

- 4) *Skaitytojo bendravimas su tekstu*. Struktūriškai efektyviai parengtas tekstas, kuriame užkoduotos ypatingos intelektinės savybės, tampa ne tik komunikacijos akto tarpininku, bet ir labai lygiaverčiu jo dalyviu. Toks tekstas tiek autoriui (adresantui), tiek klausytojui (adresatui) gali atsiskleisti kaip autonomiškas intelektinis kūrinys, dialoge veikiantis kaip nepriklausomas pašnekovas (ibid.).
- 5) *Teksto ir kultūrinio konteksto bendravimas*. Komunikacijos akte tekstas veikia ne tik kaip pranešimas, bet kaip autonomiškas ir visateisis dalyvis, bendravimo akto subjektas, t. y. informacijos šaltinis ir kartu jos gavėjas. Tekstas aktyviai dalyvauja ir kuria santykį su kultūriniu kontekstu. Toks ryšys gali būti grindžiamas metaforiniu ir metoniminiu ryšiu. Kai tekstą galima laikyti viso jam ekvivalentiško konteksto pakaitalu, santykis tarp teksto ir kultūrinio konteksto yra metaforiškas, o kai tekstas suvokiamas kaip reprezentuojantis kultūrinį kontekstą kaip dalis tam tikros visumos, tuomet santykis tarp teksto ir kultūrinio konteksto yra metoniminio pobūdžio (ibid., 138–139).

Atsižvelgus į tai, kas buvo išdėstyta, galima daryti išvadą, kad meninis tekstas gali būti suvokiamas ne vien kaip adresanto pranešimo adresatui realizacija, bet kaip sudėtingas konstruktas-įrenginys, turintis įvairius kodus, galintis transformuoti gaunamus pranešimus ir tuo pačiu metu kurti naujus. Kitaip tariant, jis pats tampa informacijos generatoriumi ir netgi turi maštančios asmenybės požymių.

XVII a. meniniai sąmojo tekstai taip pat gali veikti kaip informacijos šaltiniai ir jos gavėjai. Kaip informatoriai, jie geba perduoti pranešimus nuo adresanto (autoriaus) jo adresatui (skaitytojui), kuris gali būti XVII arba XXI amžiuje. Kitaip tariant, sąmojo prisodrinti meniniai tekstai gali savarankiškai persikoduoti

naujame interpretaciniame lauke. Tačiau ne mažiau svarbu yra ir tai, kad tokie grožiniai kūriniai veikia kaip ženklinančios sistemos, glaudžiai susijusios su įvairiomis kitomis sistemomis, ypač tomis, kuriose jie buvo sukurti. Kitaip tariant, net ir skaitomi šiuolaikinio skaitytojo, jie gali signalizuoti kitų ženklų buvimą ir atspindėti dalį XVII a. kultūrinio konteksto, todėl analizuojant literatūrinio sąmojo tekstuose užkoduotas prasmes galima rekonstruoti XVII a. Anglijos semiotinės erdvės visumą. Tačiau, norėdamas tai padaryti, skaitytojas turi turėti specialių įgūdžių. Būdamas originalus, sudėtingas ir išmoningas konstruktas, literatūrinis sąmojis reikalauja intelektualių pašnekovų, kurie turėtų lakią vaizduotę, ypatingą akylumą ir proto vikrumą netikėtam asociacijų kontrastui perprasti.

Trečiasis skyrius „Sąmojo apraiškos XVII a. anglų literatūros kūrinuose“ yra skiriamas konkrečių sąmojo raiškos atvejų analizei. Kadangi tyrimas apima sąmojo analizę skirtingų formų (dramos, poezijos ir prozos) literatūros kūrinuose, o tyrime naudojama sąmojo taksonomija, kuri apima skirtingas kategorijas (sąmojo raiškos būdus, priemones ir funkcijas), šis skyrius skaidomas į tris poskyrius, tokiu būdu siekiama išsamiau iširti literatūrinio sąmojo raišką, mechanizmus ir paskirtį.

Pirmasis trečiojo skyriaus poskyris „Sąmojo diskursas XVII a. dramoje“ skirtas sąmojo raiškos būdų analizei dramos kūrinuose. Šiame poskyryje analizuojamos šios dramos: Johno Websterio (1580–1634) tragedija *The Duchess of Malfi* (sukurta 1612–1613 m., publikuota 1623 m.), Francis Beaumonto (1584–1616) parodija *The Knight of the Burning Pestle* (sukurta 1607 m., publikuota 1613 m.), Johno Fletcherio (1579–1625) komedija *Wit Without Money* (sukurta 1614 m., publikuota 1639 m.), George'o Villierso (1628–1687) satyrinė drama *The Rehearsal* (1671 m.) ir Williama Wycherley (1641–1716) komedija *The Country Wife* (1675 m.).

Antrasis trečiojo skyriaus poskyris „Literatūrinio sąmojo raiškos priemonės pasirinktoje poezijoje“ tiria sąmojo raišką pasirinktuose eilėraščiuose. Tyrimui atlikti pasirinkti šie eilėraščiai:

Johno Donne'o (1572–1631) *Holy Sonnet XVIII* (1620), *A Hymn to God the Father* (1633), *The Flea* (1633) ir *Elegy XIX: To His Mistress Going to Bed* (1654); George'o Herberto (1593–1633) *Love III* (1633); Johno Sucklingo (1609–1641) *The Wits* (1637); Richardo Crashaw (1613–1649) *But Men Loved Darkness Rather than Light* (1646), *In the Holy Nativity of Our Lord God* (1646), *On Our Crucified Lord, Naked and Bloody* (1646) ir *The Weeper* (1646); Henry Vaughano (1621–1695) *The Dwelling-Place* (1655), *The Waterfall* (1655) ir *The Retreat* (1655); Beno Jonsono (1572–1637) *On My First Son* (1616); Richardo Herricko (1591–1674) *To the Virgins, to Make Much of Time* (1648), *Her Legs* (1648), *Long and Lazy* (1648) ir *To a Maid* (1648); Abrahamo Cowley (1618–1667) *My Dyet* (1647), *Against Fruition* (1656) ir *Enjoyment* (1656); Andrew Marvello (1621–1678) *The Gallery* (1650), *Eyes and Tears* (1681) ir *To His Coy Mistress* (1681); Johno Wilmonto (1647–1680) *A Satyr against Reason and Mankind* (1674); Johno Drydeno (1631–1700) *Mac Flecknoe: A Satire upon the True-blue Protestant Poet T.S.* (1682).

Trečiasis trečiojo skyriaus poskyris „Besikeičiančios sąmojo projekcijos pasirinktuose XVII a. prozos kūrinuose“ orientuojasi į sąmojo sampratą kismą prozos darbuose. Šioje dalyje nagrinėjami ir skirtingi sąmojo kontekstai, ir sąmojingo literatūros diskurso funkcijos dviejuose prozos kūrinuose: Johno Lyly (1554–1606) *Euphues: The Anatomy of Wit* (1578) ir Johno Donne'o *Devotions Upon Emergent Occasions* (1624).

IŠVADOS

Iš išskirtinio intelekto ir jautrumo kylantis literatūrinis sąmojis per elegantišką estetinę ir kultūringą iškalbą įkūnija XVII a. anglų rašytojų literatūrinę ir kultūrinę tikrovę. Sąmojingo diskurso esmė yra tokia, kad jo autoriai investavo savo kūrybinę energiją norėdami užmegzti, kurti ir plėtoti meninę komunikaciją su skaitytojais, kurie tapo tiek literatūrinio sąmojo gavėjais, tiek jo kūrėjais. Todėl literatūrinis sąmojis turėtų būti traktuojamas ne kaip dekoratyvinis elementas, o kaip sąmoningų meninių pranešimų įkūnijimas Anglijos XVII a. literatūros kūrinių sistemoje.

Šis tyrimas atskleidžia, kad literatūrinis sąmojis tirtuose XVII a. anglų dramos, poezijos ir prozos kūriniuose yra pasitelkiamas kaip gerai apgalvota, intelektualiai meninė priemonė, kuri dažniausiai yra rimta ir racionali, o ne juokinga (ypač analizuotoje religinėje poezijoje ir prozoje). Pastebėta, kad dažniausiai sąmojis generuoja intelektualiai prisodrintus ir tik retkarčiais humoru, kuris gali būti aštrus ir pašaipus (ypač tyrinėtoje rojalistinėje (angl. cavalier) poezijoje ir pasirinktose dramose), persmelktus pranešimus.

Įmantrūs sąmojo modeliai aptinkami įvairiuose XVII a. anglų dramos (komedijos, tragedijos, parodijos ir satyros) ir prozos (didaktinės bei metafizinės) žanruose, taip pat pasaulietinėje ir religinėje poezijoje. Vis dėlto, nors literatūrinis sąmojis nėra susijęs su jokia konkrečia literatūros rūšimi ir gali būti vienodai naudojamas dramose, eilėse bei prozoje, jis skirtinguose žanruose pasitelkiamas skirtingais tikslais, lemiančiais savitą sąmojo konstrukciją ir jo savybes. Dramoje literatūrinis sąmojis remiasi interaktyvia sistema, kurioje dalyvauja keli personažai. Jie gali paneigti ar griauti vienas kito argumentus, remtis jais formuodami ir grįsdami savo argumentus, girti ir flirtuoti arba pulti ir netgi žeminti priešininką žodinėje dvikovoje. Šiuo atžvilgiu Johno Lyly prozos kūrinys *Euphues: The Anatomy of Wit* pasižymi dramoms būdingais bruožais, nes remiasi panašia sąmojo raiškos ekspozicija.

Nepaisant to, rašytojas taip pat įpina ir poetinių sąmojo modelių, nes jo rafinuota estetiškė raiška skirta jo išsimokslinimui ir išskirtiniams rašymo įgūdžiams atskleisti. Tuo tarpu Johno Donne'o religinės prozos kūrinys *Devotions On Emergent Occasions* yra kontempliatyvesnis ir artimesnis poezijai, tai natūralu, nes jis pats yra ir poetas. Todėl jo originalus metafizinis sąmojis yra savotiškas struktūruotų dvasinių ir intelektualinių pratimų rinkinys, kurio tikslas – skatinti skaitytoją giliau suprasti religines tiesas ir per jas priartėti prie Dievo.

Nors pasirinktus analizei tekstus būtų galima grupuoti į seduktyviusius ir religinius, abiejuose pastebėta erotinių elementų, tačiau jie ten naudojami dėl skirtingų priežasčių. Religiniuose tekstuose jie atskleidžia stiprią religinę aistrą ir dvasinį intymumą tarp rašytojo (adresanto) ir Dievo (Johno Donne'o *Holy Sonnet XVIII*, Richardo Crashaw *The Weeper, On Our Crucified Lord, Naked and Bloody*, Henry Vaughano *The Dwelling-Place*, Andrew Marvello *Eyes and Tears*); seduktyviuose tekstuose jie išreiškia romantišką aistrą ir seksualinį intymumą tarp dviejų įsimylėlių (Williamo Wycherley *The Country Wife*, Johno Websterio *The Duchess of Malfi*, Abrahamo Cowley *Enjoyment*, Andrew Marvello *To His Coy Mistress*, Johno Donne'o *The Flea*, Johno Lyly *Euphues: The Anatomy of Wit*). Taigi galima teigti, kad literatūrinis sąmojis, tyrinėtas pasirinktuose XVII a. anglų grožiniuose kūrinuose, pasižymi tiek platumu, tiek įvairiapusiškumu, nes yra itin intelektualaus pobūdžio, bet drauge ir šmaikščiai humoristiškas, be to, apima giliai jaučiamą erotiškumą ir pamaldžiausią dvasingumą.

XVII a. Anglijoje sąmojis buvo laikomas išskirtinės erudicijos, išminties, atvirumo, nuovokumo, sumanumo, išradingumo, žodinio virtuoziško ir sugebėjimo žodiškai perteikti mįslingus žmogaus egzistencijos aspektus ženklų. Sąmojis galėjo užtikrinti rašytojų literatūrinį, socialinį, intelektualinį ir net religinį pripažinimą. Sąmojo diskursas tapo itin populiarus, netgi madingas, prasiskverbė į įvairias gyvenimo sritis ir galiausiai tapo savitu gyvenimo būdu.

Kurdami literatūrinį sąmojų, autoriai sėmėsi įkvėpimo iš tokių sričių kaip medicina (Johno Websterio *The Duchess of Malfi*, Williamo Wycherley *The Country Wife*, Francis Beaumonto *The Knight of the Burning Pestle*, Johno Donne'o *Devotions Upon Emergent Occasions*, Henry Vaughano *The Waterfall*, Richardo Crashaw *The Weeper*), geografija (Abrahamo Cowley *Enjoyment*, Johno Donne'o *Elegy XIX: To His Mistress Going to Bed*, *Holy Sonnet XVIII*, Henry Vaughano *Dwelling-Place*, Richardo Crashaw *The Weeper*), alchemija (Andrew Marvello *Eyes and Tears*, Richardo Crashaw *The Weeper, Upon the Body of Our Blessed Lord, Naked and Bloody*), astronomija (Johno Donne'o *Hymn to God the Father*, Richardo Crashaw *The Weeper*), geometrija (Henry Vaughano *Waterfall*), teisė ir politika (Johno Websterio *The Duchess of Malfi*), dailė (Andrew Marvello *The Gallery*), liaudies išmintis ir patarlės (Johno Websterio *The Duchess of Malfi*, Johno Fletcherio *Wit Without Money*, Johno Lyly *Euphues: The Anatomy of Wit*) tokiu būdu reprezentuodami savo laikų realybę bei atverdami naujus meninės minties horizontus.

Sudėtingų sąmojingų grožinių tekstų interpretacija grindžiama glaudžiu dialogu, o tiksliau – polilogu kaip meninės komunikacijos aktu, įtraukiančiu kelis pašnekovus (skaitytoją, autorių, literatūrinį tekstą ir jo kontekstus) ir priklausomu nuo jų vienodai aktyvaus įsitraukimo į komunikacijos aktą. Komunikacinio akto dalyvių sinergija leidžia dekoduoti ir interpretuoti XVII a. pranešimus, kuriuos skaitytojams iš praeities perdavė jų kūrėjai. XVII a. Anglijos ir šių dienų kultūrinė tikrovė yra glaudžiai persipynusios meninės komunikacijos akte, kuris leidžia skaitytojui apmąstyti dabartinę situaciją iš praeities perspektyvos ir praeitį suvokti per šių laikų prizmę. Tokiu būdu skaitytojas išplečia sąmojo pranešimą, o šis, savo ruožtu, stimuliuoja intelektualinę pažangą ir kūrybinį potencialą, konfigūruodamas skaitytojo mentalitetą ir vaizduotę protinių imtynių su sąmojo tektais metu.

Dramoje literatūrinis sąmojis dažniausiai pasireiškia per sąmojingsus atsakymus ir sąmojingas pastabas. Taip pat nustatyti ir

meninio padidininimo ar sumenkinimo, saviniekos, erzinimo, atsakymų į retorinius klausimus, išmanių atsakymų į rimtus teiginius, daugiaprasmių žodžių ir nusistovėjusių posakių transformacijų atvejai. Aptikti ir du papildomi sąmojo raiškos būdai: savigyra per meninį padidininimą (Francis Beaumonto *The Knight of the Burning Pestle*, Johno Fletcherio *Wit Without Money*) ir gundymas per sąmojingus atsakymus (Williamo Wycherley *The Country Wife*, Johno Websterio *The Duchess of Malfi*). Jais būtų galima papildyti Debros L. Long ir Arthuro C. Graesserio (2009) sąmojo taksonomiją bei Donaldso D. Mansono (1966) literatūrinio sąmojo kategorijas.

Analizuotuose eilėse literatūrinis sąmojis perteikiamas ne tik aptartų mokslininkų išskirtomis sąmojo raiškos priemonėmis, bet ir paradoksu (Andrew Marvello *Eyes and Tears*, Richardo Crashaw *On the Wounds of Our Crucified Lord*) bei grotesku (Richardo Crashaw *The Weeper*, Johno Donne'o *The Flea*). Pastebėta, kad dažna sąmojo perteikimo priemonė yra išplėstinė metafora (angl. *conceit*), itin būdinga metafiziniais eilėraščiams ir religinei prozai. Ši raiškos priemonė pasitelkia sudėtingą išplėstinę metaforą arba išradingai sugalvotą palyginimą, pagrįstą netikėtu priešybių suliejimu, dinamiškumu ir sudėtingais prasmės virsmis bei išmoningu žongliravimu kalba. Konstruodami sąmojų poetai remiasi įvairių ir dažnai labai nutolusių mokslo šakų idėjomis ir naudoja jas įtikinamiems argumentams formuoti (Richardo Crashaw *On the Wounds of Our Crucified Lord*, *The Weeper*, Johno Donne'o *Holy Sonnet XVIII*, *The Flea*, *Elegy XIX: To His Mistress Going to Bed*). Vis dėlto toks sudėtingas manevravimas kalba reikalauja labai išvystyto skonio, išskirtinio skaitytojo jautrumo ir budrumo, kad jis galėtų greitai perprasti menines asociacijas ir nepasiklysti poetų minties labirintuose. Todėl galima teigti, kad toks literatūrinis sąmojis sutrikdo tiesmukišką interpretaciją ir panaikina skaitytojo išankstines nuostatas, kviesdamas jį dar kartą įsiskaityti, patirti ir tik tada dekoduoti eilėrašį. Taip pat pastebėta, kad sąmojingo diskurso struktūros sudėtingumas yra glaudžiai susijęs su minties sodrumu.

Taigi literatūrinio sąmojo aktualizavimo analizuotuose eilėraščiuose mechanizmas apima įvairias raiškos priemones arba jų derinius, kurie ypač būdingi nesavarankiškomis sąmojo raiškos priemonėms (pvz., ironijai (Andrew Marvell *To His Coy Mistress*) ir parodijai (Johno Donne'o *The Flea*)). Be to, literatūrinis sąmojis gali būti išreiškiamas ne tik žodiškai, bet ir grafiškai konfigūruojant eilėraščio eilutes (Henry Vaughano *The Waterfall*). Tokiu atveju komunikacinis procesas tampa dar sudėtingesnis, nes skaitytojas turi atpažinti vaizdinį eilėraščio modelį, jo sąveiką su žodiniiais elementais ir tik tada iššifruoti bendrą literatūrinio sąmojo pranešimą. Tokie grafiniai siluetai leidžia poetams eksperimentuoti su kompaktiškesne menine išraiška nei vien tik žodiniu kanalu; jie taip pat padeda skaitytojui suvokti abstraktų konceptą per konkrečią formą. Skaitytojui suteikiama galimybė patirti dvigubą estetinį malonumą (akiai ir protui) atkuriant grafinius kontūrus ir dedant intelektualines pastangas suvokti perduodamą pranešimą.

Išanalizavus atrinktus prozos kūrinius išryškėja literatūrinio sąmojo suvokimo ir realizavimo kismas, atsispindintis sąmojo funkcijose. Kūrinyje *Euphues: The Anatomy of Wit* J. Lyly naudoja sąmojų, siekdamas pavaizduoti draugiškus ryšius tarp savo personažų, arba, atvirkščiai, kai vienas veikėjas puola kitą arba ginasi. J. Donne'as savo kūrinyje *Devotions On Emergent Occasions* sąmojų naudoja siekdamas perprasti ligos esmę, atverti paslėptas žmogaus egzistencijos struktūras, atskleisti nepaprastumą paprastume, pabrėžti religinius įsitikinimus ir padaryti metafizinę mintį gyvybingesnę bei intensyvesnę.

Nagrindėme J. Lyly prozos kūrinyje literatūrinis sąmojis gali vienu metu atlikti keletą funkcijų, tokių kaip draugiškų ryšių užmezgimas ir svarbios minties akcentavimas ar vieno veikėjo išjuokimas, bandant užmegzti bendrystę su kitu. Šio autoriaus prozoje nustatyta viena papildoma literatūrinio sąmojo funkcija, t. y. viliojimas per flirtą, kuris ankstesnių tyrėjų neminėtas ir todėl anksčiau į sąmojo taksonomiją neįtrauktas. J. Lyly sąmojis išsiskiria

sąmoningu dirbtinumu ir tyčine klasikinės retorikos modelių imitacija. Naudodamas šį unikalų stilių, rašytojas sukūrė patarlėmis grįstą paradigmą, kuri netrukus tapo literatūrine norma Anglijoje. Ją būtų galima apibūdinti kaip individualizuotą išmokto sąmojo kompiliaciją, kuri yra specialiai sukonstruota taip, kad patiktų rafinuotiems kilmingiesiems. Taigi jo literatūrinis sąmojis yra urbanistinis konstruktas, pasižymintis pernelyg dideliu manieringumu ir dirbtinumu. Kūrinio *Euphues: The Anatomy of Wit* autorius savo manieristinį sąmojų grindžia iš anksto numatytu įvairių literatūros priemonių gausumu, pseudoargumentais ir transformuotomis patarlėmis. Jis taip pat naudoja sąmojų kaip metakalbą, kad apmąstytų paties literatūrinio sąmojo esmę ir pateiktų kritinių minčių apie literatūrinio sąmojo vartojimą. Taigi, jo sąmojis yra autorefeksiškas.

Johno Donne'o sąmojis kūrinyje *Devotions Upon Emergent Occasions* galėtų būti laikomas indukcine priemone, kuria siekiama suprasti fizinės bei dvasinės būklės tarpusavio priklausomybę ir kreiptis į savo skaitytojus, norint juos pamokyti. Rašytojas savo metafizinį sąmojų grindžia protinio įvaizdžio formavimu, labirintiška argumentacine tekstūra ir intensyvia aistringų jausmų artikuliacija. Jo patirtis atkuriama per mintis, o mintys perteikiamos jausmais. Taigi Johno Donne'o metafizinis sąmojis atspindi išskirtinio jautrumo susiliejimą, kai autorius atsiriboja nuo bet kokių literatūrinei kūrybai keliamų suvaržymų ir atskleidžia individualius pojūčius sujungdamas juos savo kūrybiniu intelektu ir vaizduote.

Sudėtingos sąsajos tarp sergančio žmogaus kritinės būklės ir amžinosios, prisikėlusiojo kūno būsenos apibūdinimas reikalauja sąmojingo diskurso. Taigi rašytojas atskleidžia sudėtingą žmonijos ir dieviškumo santykį, sujungdamas tai, kas priešinasi susivienijimui, ir rasdamas dieviškus ženklus netikėčiausiose ir dažnai stulbinančiose žmogaus gyvenimo sferose, tačiau visada pateikdamas jas įtikinamai. Aiškindamas savo ligos patirtį perkeltine prasme, autorius per sąmojų atskleidžia žmogaus gyvenimo ir mirties nežinią paversdamas ją

džiaugsminga prisikėlimo žinia. Todėl jo literatūrinį sąmojų galima apibūdinti kaip sudėtingą manevravimą kalba, kuri yra metafizinio pobūdžio. Per sąmojų kūno patirtis yra perkeliama ir įgyja naują vertę bei reikšmę.

XVII a. anglų literatūrinis sąmojis neturėtų būti laikomas tik praeities relikvija, negalinčia bendrauti su šiuolaikiniais skaitytojais. Sąmojis apima ir skaitytojams kaip komunikacijos akto dalyviams gali paaiškinti vis dar aktualius religinius, politinius, moralinius ir socialinius klausimus. Todėl disertacijos autorė tikisi, kad šiuo darbu prisidės prie esamų literatūrinio sąmojų tyrimų ir pateiks naują potencialų metodologinį pamatą būsimiems kritiniams literatūros tyrimams šia tema. Disertacija siekiama plėsti literatūrinio sąmojo suvokimą, pateikiant naują požiūrį į jį, kuris galėtų sudominti šiuolaikinius skaitytojus ir paskatinti lavinti estetinį skonį naujais skaitymais ar įdomiais meniniais pokalbiais su XVII a. rašytojais, jų sąmojingais tekstais ir užkoduotais kontekstais.

SUMMARY OF DOCTORAL DISSERTATION

The dissertation focuses on literary wit in the heyday of its glory, i.e. on the seventeenth-century creative oeuvre of the English playwrights, poets and prose writers. **The object** of this thesis is literary wit in selected pieces by the most prominent authors representing seventeenth-century English drama, poetry and prose. The analysis of literary wit encompasses different categories of literary composition (drama, verse and prose) in order to reveal the diversity of the expressive patterns of wit. For reasons of space constraints, the true value of the witty eloquence of the given period is recovered from recognised texts that have been acclaimed in various anthologies as the key texts of the seventeenth-century English literary canon. The list contains the following selected dramas: tragedy *The Duchess of Malfi* (c. 1612-1613 published in 1623) by John Webster (1580–1634), parody *The Knight of the Burning Pestle* (c. 1607 published in 1613) by Francis Beaumont (1584–1616), comedy *Wit Without Money* (c. 1614 published in 1639) by John Fletcher (1579–1625), satirical play *The Rehearsal* (1671) by the Second Duke of Buckingham George Villiers (1628–1687) and comedy *The Country Wife* (1675) by William Wycherley (1641–1716); the following selected poems: *Holy Sonnet XVIII* (1620), *A Hymn to God the Father* (1633), *The Flea* (1633), and *Elegy XIX: To His Mistress Going to Bed* (1654) by John Donne (1572–1631); *Love III* (1633) by George Herbert (1593–1633); *The Wits* (1637) by John Suckling (1609–1641); *But Men Loved Darkness Rather than Light* (1646), *In the Holy Nativity of Our Lord God* (1646), *On Our Crucified Lord, Naked and Bloody* (1646), and *The Weeper* (1646) by Richard Crashaw (1613–1649); *The Dwelling-Place* (1655), *The Waterfall* (1655), and *The Retreat* (1655) by Henry Vaughan (1621–1695); *On My First Son* (1616) by Ben Jonson (1572–1637); *To the Virgins, to Make Much of Time* (1648), *Her Legs* (1648), *Long and Lazy* (1648), and *To a Maid* (1648) by

Richard Herrick (1591-1674); *My Dyet* (1647), *Against Fruition* (1656), and *Enjoyment* (1656) by Abraham Cowley (1618–1667); *The Gallery* (1650), *Eyes and Tears* (1681), and *To His Coy Mistress* (1681) by Andrew Marvell (1621–1678), *A Satyr against Reason and Mankind* (1674) by the Earl of Rochester John Wilmont (1647–1680); *Mac Flecknoe: A Satire upon the True-blue Protestant Poet T.S.* (1682) by John Dryden (1631–1700); and these pieces of prose: *Euphues: The Anatomy of Wit* (1578) by John Lyly (1554–1606) and *Devotions Upon Emergent Occasions* (1624) by John Donne.

The thesis **aims** to reveal literary wit as a means of artistic communication in the selected seventeenth-century English drama, poetry and prose.

For the aim of the thesis to be achieved, the following **objectives** have been set out:

- To overview the research carried out pertaining to wit and distinguish the qualities which characterise literary wit in particular;
- To explore the development of the conception of literary wit from the historical perspective and situate it in the context of other related terms;
- To discuss the taxonomy of literary wit, its modes, devices and functions;
- To describe the principal ideas of Lotman's cultural semiotics as a methodological framework for the empirical research;
- To examine the instances of literary wit in the selected pieces of seventeenth-century English drama, poetry and prose in the light of cultural semiotics and by applying the theory on the modes, devices and functions of wit.

The relevance and novelty of the research. Literary wit has been selected as a relevant and novel object of research as it has rarely been the object of literary criticism. Since wit is frequently

identified as a subset of humour and studied from this perspective, there are very few extensive works exploring literary wit as a separate object of scientific inquiry. As the conception of wit has undergone great changes from its origin to this day, the contemporary conception of wit has inevitably become very distant from that prevalent in the seventeenth century. It should be noted that approaching the literary wit of seventeenth-century English literature from the above-mentioned contemporary perspective might be misleading and lead to its misinterpretation. Moreover, such a narrow consideration of wit as a mere subset of humour would limit the overall understanding of a literary work and restrict it to a superficial level. Without the pre-existing knowledge that seventeenth-century wit does not offer a light experience of reading but, on the contrary, requires an extensive and very cautious probing, the reader may easily oversee the occurrence of a witty expression if it is not merely funny, or disregard it as it might be too confusing to grasp, and thus miss the chance of truly enjoying it. This might dangerously lead to loss of interest in literary texts saturated with serious wit.

Thus, this thesis is among the few aiming at the exploration of wit as a rational structural element of a literary work. Moreover, as a medium of collective knowledge, literary wit withstands the flow of time and is able to affect the ever-changing human comprehension. Therefore, the act of interpreting witty literary texts is a challenging intellectual experience exposing the readers to literary practices and cultural heritage as rich sources of information about a particular period. Moreover, complex ideas require a proper verbal texture to express them; thus, literary wit helps to comprehend and illuminate burning moral, social and religious issues by conveying them in figurative language.

By examining the notion of wit and through applying a combination of methods for the analysis of the witty discourse of the seventeenth-century English literature described above, the given

research is a serious attempt at extending the boundaries of the field of scientific inquiry with regard to the scarcely-analysed phenomenon of literary wit and setting a methodological framework for the prospective investigation of this subject matter.

The thesis offers the following claims:

1. Contemporary definitions of wit do not reveal the entire range of vigour that it is able to achieve. Though generally treated as a subset of humorous entertainment, it may be effectively employed as a rational, yet labyrinthically intricate construal, serious in its nature to produce intellectually charged messages in literary works.
2. Seventeenth-century witty literary texts function as larger cultural texts with a specific inherent artistic model of reality, the interpretation of which (through the act of artistic communication involving the reader/interpreter, the author, the literary text and its contexts) enables the complex cultural, philosophical, religious and social world-views of the seventeenth-century England to be reconstructed.
3. The complexity of the structure of seventeenth-century English witty literary discourse correlates with the complexity of the information transmitted through it. Therefore, the selected seventeenth-century English writers invoked more devices/modes/functions of wit in their works than are listed in the contemporary taxonomy of wit (distinguished by Donald D. Manson (1966) and Debra L. Long and Arthur C. Graesser in (2009)). In order to generate the intellectual density of artistic thought, several devices/modes/functions of literary wit can be applied simultaneously in combination with other nonverbal means of expression.

The research methodology. The research is conducted by applying the methodological framework of the semiotics of culture developed by Yuri Mikhailovich Lotman (1922–1993). His insights

into the semiotics of culture as well as the socio-communicative functions of an artistic text served as the conceptual basis for understanding and analysing literary wit.

The taxonomy of wit distinguished by Debra L. Long and Arthur C. Graesser in their paper *Wit and Humour in Discourse Processing* (2009) has also been beneficial as it is, perhaps, the only extensive categorisation of wit that is available to this day. This taxonomy and the three main categories embracing the modes, devices and functions of wit based on George Campbell's ideas presented in his *Philosophy of Rhetoric* (1776) and further developed by Donald D. Manson in the work *Bernard Shaw's Use of Wit in Selected Speeches* (1966) helped to organise the research in an efficient way.

The structure of the thesis. The thesis comprises an introduction, three chapters, conclusions, and a list of references and data sources. The introduction presents the relevance and novelty of the research matter; it presents the aim, tasks, and claims of the thesis as well as describing the object of the research, its methodology and applied theoretical implications.

The first chapter of the dissertation *Literary Wit as an Artistic Trait of Fictional Discourse* attempts to situate wit within the context of literature by providing the main characteristics of literary wit; it overviews the research on the subject, discusses the notion of wit from the diachronic perspective, and distinguishes wit from other related concepts. This chapter also presents a discussion of the taxonomy of wit.

The second chapter of the thesis *Cultural Semiotics: Text as a Meaning-Generating Mechanism* is devoted to the establishment of the methodological framework to be implemented in the empirical analysis of the texts representing literary wit. It explores the semiotics of culture and its main principles that pertain to artistic texts, the act of reading and interpretation. It also introduces the problems that arise in reading and analysing the discourse of literary

wit and surveys the essential steps in the process of wit interpretation.

The third chapter entitled *Manifestations of Wit in 17th Century Literary Works* attempts an examination of various instances of wit in the selected seventeenth-century literary works. It provides an exploration of the different contexts and mechanisms of witty literary discourse.

Conclusions. Stemming from an exceptional intellect and unique sensibility, literary wit epitomises the seventeenth-century English writers' literary as well as cultural reality by stimulating elegant aesthetic and cultivated eloquence. The core of their witty discourse resides in the fact that its constructors invested their creative energies in setting up artistic communication with the readers acting both as receivers and creators of literary wit. Therefore, the instances of literary wit should not be treated as mere decorative elements but rather as an embodiment of intentional artistic messages within the English seventeenth-century system of literary works.

The study has revealed that literary wit in the selected seventeenth-century English drama, poetry and prose is employed as deliberate, intellectual artistic expression that is mostly serious and rational rather than humorous in its nature (especially in the analysed devotional poetry and prose). It tends to generate intellectually charged messages, occasionally in combination with a touch of humour that may be sharp and taunting (especially in the Cavalier poetry explored and the selected dramas).

It should be noted that intricate witty patterns were identified in various dramatic (comedy, tragedy, dramatic parody and satirical play) and prose (didactic and metaphysical) genres as well as in secular and devotional poetry. However, although literary wit is not attached to any particular type of literature and can be equally projected in drama, verse and prose, it is used there for different purposes that determine the construction and quality of wit. In drama, literary wit relies on an interactive system involving multiple

characters who might refute each other's arguments, build their repartee on them, praise and flirt, or attack and even humiliate an opponent in a verbal duel. In this respect Lyly's prose work *Euphues: The Anatomy of Wit* shares some features common to drama since it invokes a similar exposition of witty expressions. Nonetheless, the writer also intertwines poetic patterns, as his refined aesthetic presentation is dedicated to displaying his learning and exceptional writing skills. Whereas Donne's devotional work *Devotions Upon Emergent Occasions* is more contemplative and closer to his pieces of poetry, which is natural as he is himself also a poet. Therefore, his conceited Metaphysical wit presents a set of structured spiritual and intellectual exercises designed to lead the reader to a deeper understanding of religious truths and through them come closer to God.

Though all the selected texts could be considered as seductive or devotional, erotic elements are present in both groups, yet invoked for different reasons. In the devotional texts, they reveal an intense religious passion and spiritual intimacy between the writer/speaker and God (*Holy Sonnet XVIII* by John Donne, *The Weeper, On Our Crucified Lord, Naked and Bloody* by Richard Crashaw, *The Dwelling-Place* by Henry Vaughan *Eyes and Tears* by Andrew Marvell); whereas in the seductive texts they express a romantic passion and sexual intimacy between two lovers (*The Country Wife* by William Wycherley, *The Duchess of Malfi* by John Webster, *Enjoyment* by Abraham Cowley, *To His Coy Mistress* by Andrew Marvell, *The Flea* by John Donne, *Euphues: The Anatomy of Wit* by John Lyly). Thus, it could be stated that the literary wit explored in the selected seventeenth-century literary works is marked by breadth and versatility, since it encompasses a highly intellectual nature and delightful humour as well as deeply-felt eroticism and the most pious spirituality.

In seventeenth-century England, wit was seen as a superior sign of wisdom, loquacity, mellifluousness, smartness, ingenuity, verbal

virtuosity and the ability to convey verbally the enigmatic intricacies of human existence. It ensured literary, social, intellectual and even religious recognition for its creators. Witty discourse grew into a fashion penetrating all spheres of life, ultimately becoming a particular way of life. In constructing literary wit, the authors drew their inspiration from various spheres such as medicine (*The Duchess of Malfi* by John Webster, *The Country Wife* by William Wycherley, *The Knight of the Burning Pestle* by Francis Beaumont, *Devotions Upon Emergent Occasions* by John Donne, *The Waterfall* by Henry Vaughan, *The Weeper* by Richard Crashaw), geography (*Enjoyment* by Abraham Cowley, *Elegy XIX: To His Mistress Going to Bed*, *Holy Sonnet XVIII* by John Donne, *Dwelling-Place* by Henry Vaughan, *The Weeper* by Richard Crashaw), alchemy (*Eyes and Tears* by Andrew Marvell, *The Weeper, Upon the Body of Our Blessed Lord, Naked and Bloody* by Richard Crashaw), astronomy (*Hymn to God the Father* by John Donne, *The Weeper* by Richard Crashaw), geometry (*Waterfall* by Henry Vaughan), law and politics (*The Duchess of Malfi* by John Webster), art (*The Gallery* by Andrew Marvell), and proverbial wisdom (*The Duchess of Malfi* by John Webster, *Wit Without Money* by John Fletcher, *Euphuus: The Anatomy of Wit* by John Lyly) representing in this way their reality through wit and thus also opening up new horizons of artistic thought.

The interpretation of such dense witty discourse is based on a close dialogue, or rather a polylogue as an act of artistic communication engaging multiple interlocutors (the reader/interpreter, the author, the literary text and its contexts) and is dependent on their equally active involvement. The intensity of participation in this communicative act enables the transmission of the seventeenth-century coded messages passed to the the readers by the writers from the past to be decoded and interpreted. The cultural realities of seventeenth-century England and of recent times are intricately intertwined in the act of artistic communication allowing

the reader to reflect on the present situation from the perspective of the past, and the past to be read anew from that of the present. This way, the reader extends the message of a witty discourse, while the latter, in turn, stimulates the reader's intellectual progress and creative potential by configuring his mentality and imagination during the intellectual exercise of wrestling with witty texts.

In drama, literary wit most often operates through the modes of repartee and quip. Overstatement, understatement, self-deprecation, teasing, replies to rhetorical questions, clever replies to serious statements, double entendres and transformations of frozen expressions have also been identified. Two additional modes, namely, self-praise through exaggeration (*The Knight of the Burning Pestle* by Francis Beaumont; *Wit Without Money* by John Fletcher) and courting through repartee (*The Country Wife* by William Wycherley; *The Duchess of Malfi* by John Webster) have been identified and could be added to extend the list of the modes in the taxonomy of wit distinguished by Debra L. Long and Arthur C. Graesser (2009), and the categorisation of literary wit developed by Donald D. Manson (1966).

In the selected poems, literary wit is conveyed not only by the devices distinguished by the scholars indicated above, but also by paradox (Marvell's *Eyes and Tears*, Crashaw's *On the Wounds of Our Crucified Lord*) and the grotesque (Crashaw's *The Weeper*, Donne's *The Flea*). A specific device to transmit literary wit which was identified in the metaphysical poems and devotional prose is conceit. It was worked out through an extended metaphor or simile as a lengthy and ingeniously contrived comparison or an unexpected fusion of opposites based on dynamic fluctuations and intricate transformations of meaning and an ingenious playfulness with language. The poets invoked ideas from various and often very remote branches of knowledge to construct conceits and used them to put forward convincing arguments (Crashaw's *On the Wounds of Our Crucified Lord*, *The Weeper*, Donne's *Holy Sonnet XVIII*, *The*

Flea, Elegy XIX: To His Mistress Going to Bed). Yet such intricate manoeuvring with language requires a highly developed taste, exceptional sensitivity and agility on the part of the reader to make rapid associations of thought and follow the mazelike passages. Therefore it could be stated that such literary wit disrupts straightforward interpretation and eradicates the prejudice that the reader has brought to the interpretation, instead inviting him to re-examine, experience and only then decode the poem.

It was also observed that the complexity of the structure of witty discourse is closely linked to intricacy of thought. Thus, the mechanism for actualising literary wit in the selected poems involves a combination of various devices or devices within devices, which is especially prevalent in devices that are not self-sufficient such as irony (Marvell's *To His Coy Mistress*) and parody (Donne's *The Flea*). Moreover, literary wit is expressed not only verbally, but also through graphical configuration of the lines of the poem (Vaughan's *The Waterfall*). In such a case, the communicative process becomes even more complex since the reader has to recognise the visual pattern of the poem, its interaction with the verbal elements and only then decode the overall witty message of the text. Such graphic silhouettes allow the poets to experiment with more compact artistic expression of the inexpressible through a merely verbal channel; they also make an abstract concept to be seen as concrete. At the same time, the reader is given a possibility to experience a double aesthetic delight (for the eye and for the brain) gained from the developed graphic contours and the intellectual effort in grasping the intended message.

The shift in the understanding and usage of literary wit becomes evident in the functions of wit distinguished by Long and Graesser (2009) and Manson (1966) and analysed in the selected prose works. While in *Euphues: The Anatomy of Wit* John Lyly employs wit to establish a rapport between his characters, showcase an attack of one character against the other or defence, Donne uses literary wit in

Devotions Upon Emergent Occasions to understand the essence of human sickness, disclose the hidden structures of man's existence, unveil the extraordinary in the ordinary, emphasise religious beliefs and make his Metaphysical thought more vivid and intense.

In the piece of Lyly's prose analysed in the dissertation, literary wit may serve several functions simultaneously such as establishing a rapport and casting light on an important point or ridiculing one character while attempting to establish common ground with the other. One additional function of literary wit, namely, seduction through flirting, which was not mentioned in the categorisation of Manson (1966) or the taxonomy of Long and Graesser (2009) was identified in Lyly's prose work. His expression of wit is distinct for its intended artificiality and reliance on the deliberate imitation of the Classical rhetorical patterns. Using this unique style, Lyly developed the proverbial paradigm which soon became a common literary trend in England. It could be described as an individualised compilation of learned wit which is prefabricated to appeal to noble audiences. Thus, his literary wit is an urban construct featuring excessive mannerism and artificiality. In *Euphues: The Anatomy of Wit* the author bases his Mannerist wit on a predetermined exuberance of various literary devices, pseudo-arguments and distorted proverbs. He also uses witty language as metalanguage to reflect on the essence of the discourse of literary wit and deliver a critical account of the usage of witty patterns. Hence, his wit is also self-reflective.

Contrary to Lyly, Donne's wit in *Devotions Upon Emergent Occasions* could be viewed as an inductive tool employed to understand the interdependence of the physical and spiritual condition and to appeal to his readers for the purpose of edification. The writer builds his Metaphysical wit on mental image making, labyrinthine argumentative texture and startling verbal articulation of intense passionate feelings. His experience is recreated through thoughts and his thoughts are recreated as feelings. Thus Donne's Metaphysical wit reflects a unification of exceptional sensibility. It

breaks from any constraints imposed on literary creativity by revealing individual sensations and merging them with the help of his creative intellect and imagination. Difficulty in describing the bewildering complexity of a sick man's critical condition in relation to the eternal condition of the resurrected body requires the participation of witty discourse. Hence, the writer discloses the complex relationship between humanity and divinity by uniting what resists unification and finding divine signs in the most unexpected and often stunning spheres of human life, yet always making them convincing. By interpreting his experience of the disease in figurative terms, Donne is able to comprehend the uncertainties of human life and death and give to these uncertainties a satisfying certainty of resurrection. Therefore his literary wit could be defined as a sophisticated manoeuvring with language itself, which is Metaphysical in its nature. Through it the bodily experience is translated and acquires new value and significance.

All of the above shows that seventeenth-century English literary wit should not be regarded as a pure relic of the past that can no longer communicate to contemporary readers. In fact, it focuses on, and clarifies for them, complex religious, political, moral and social issues that are still highly relevant. Therefore, the author of this dissertation hopes that this research will contribute to the extant research on literary wit and provide a new potential methodological apparatus for the prospective critical scholarship devoted to this subject matter. The thesis aspires to enhance the understanding of literary wit and present an approach to it which might be of interest to contemporary readers, encouraging the development of their aesthetic taste through fresh readings or exciting artistic conversations with the seventeenth-century writers, their witty texts and encoded contexts.

PUBLIKACIJŲ SĄRAŠAS

1. Astrauskienė, J., Krūminienė, J. (2018). Literary Wit as a Means of Creative Communication in the Selected Seventeenth-Century English Poetic Tradition. In: *English Studies Today: Approaches and Applications 4*, p. 167–186, ISBN: 978-86-6065-507-5.
2. Astrauskienė, J., Krūminienė, J. (2014). John Webster's Drama "The Duchess of Malfi": The Contexts and Contests of Wit. In: *Respectus Philologicus*, 26 (31), p. 44–56, ISSN 1392–8295.

PRANEŠIMŲ SĄRAŠAS

1. *Mischievous Wit in the Selected English Seventeenth-Century Dramas*. Tarptautinė mokslinė konferencija *Thought Elaboration: Linguistics, Literature, Media Expression: TELL ME'17* (2017 05 10).
2. *Literary Wit in the Devotional 17th-Century English Poetry*. Tarptautinė mokslinė konferencija *New Perspectives in English and American Studies* (Lenkija) (2017 04 22).
3. *Expression of Literary Wit in Selected 17th-Century English Literature*. Tarptautinė mokslinė konferencija *English Language and Anglophone Literatures Today: ELALT4* (Serbija) (2017 03 25).
4. *Ar tikrai sąmojis – žemiausia humoro forma XVII a. anglų literatūroje?* Tarptautinė mokslinė konferencija *Thought Elaboration: Linguistics, Literature, Media Expression: TELL ME'16* (2016 04 25).
5. *John Webster's Drama "The Duchess of Malfi": The Contexts and Contests of Wit*. Tarptautinė mokslinė konferencija *Man in the Space of Language* (2014 05 15).
6. *Wit of 17th-Century Religious Poetry: The Soul in Paraphrase*. Tarptautinė mokslinė konferencija *Thought Elaboration: Linguistics, Literature, Media Expression: TELL ME'14* (2014 04 02).

TRUMPOS ŽINIOS APIE DISERTANTĄ

Jurgita Astrauskienė 2011 m. baigė anglų filologijos bakalauro studijas (tuometiniame) Vilniaus universiteto Kauno humanitariniame fakultete. 2013 m. ten pat įgijo anglų kalbotyros magistro (*Magna cum laude*) diplomą. Už 2013 m. mokslinių darbų konkursui pateiktą magistro darbą *Johno Websterio „Malfio hercogienės tragedija“: sąmojo kontekstai ir iššūkiai* (darbo vadovė prof. Jadvyga Krūminienė) Lietuvos mokslų akademijos prezidiumo buvo apdovanota pagyrimo raštu. Tais pačiais metais įstojo į Vilniaus universiteto filologijos krypties doktorantūrą ir mokėsi iki 2018 metų.

Doktorantūros studijų metu disertantė buvo išvykusi į trumpalaikę stažuotę Vokietijoje (2015 m.), savo tyrimo rezultatus pristatė tarptautinėse konferencijose Serbijoje (2017 m.) ir Lenkijoje (2017 m.). Disertacijos tema yra paskelbti du moksliniai straipsniai ir perskaityti šeši pranešimai mokslinėse konferencijose Lietuvoje ir užsienyje.

Šiuo metu Jurgita Astrauskienė dirba Vilniaus universiteto Kauno fakulteto Kalbų, literatūros ir vertimo studijų institute. Dėsto Audiovizualinio vertimo bakalauro programos studentams, yra Audiovizualinio vertimo magistro studijų programos komiteto narė.

Lietuvių k. redaktorė *Erika Merkytė Švarcienė*
Anglų k. redaktorius *Francis Rae Whyte*

Vilniaus universiteto leidykla
Saulėtekio al. 9, III rūmai, LT-10222
El. p. info@leidykla.vu.lt,
www.leidykla.vu.lt
Tiražas 40 egz.